

jiří anderle
na hradčanech

MÁ PRVNÍ LÁSKA MILADA, DĚVČÁTKO DO NEPOHODY, MNĚ OBĚTOVALA CELÝ ŽIVOT

jiří anderle
na hradčanech

6/3
2019

PUBERTÁCI NA HRADČANECH

Stále s sebou v kapsách nosím brejle, mobil, tabletu proti srdeční arytmií, tužku a bloček na zapisování, foťák, a taky vzpomínky.

Ležím na čerstvě nasekané omamně vonící vojtěšce, děda s babičkou sedí na kozlíku, hřbety našich milovaných krav se pohupují, jejich uši připomínají křídla motýlů. Děda drží opratě, okovaná kola vozu skřípají po kamenité polní cestě lemované rozkvetlými vlčími máky, chrpami, kopretinami, koukolem, slzičkami Panny Marie, nad nimi poletují bělásci a nebe je plné zpívajících skřivanů.

„Jiříku,“ říká děda, „ne abys dal dvakrát po sobě brambory! Musíš sázet brambory do země, kde dřív bylo obilí. Je jedno, jestli ječmen, nebo pšenice. Musíš osev střídat! Slyšíš?“

„Slyším, dědo, ale to už jsi mi říkal aspoň pětkrát!“

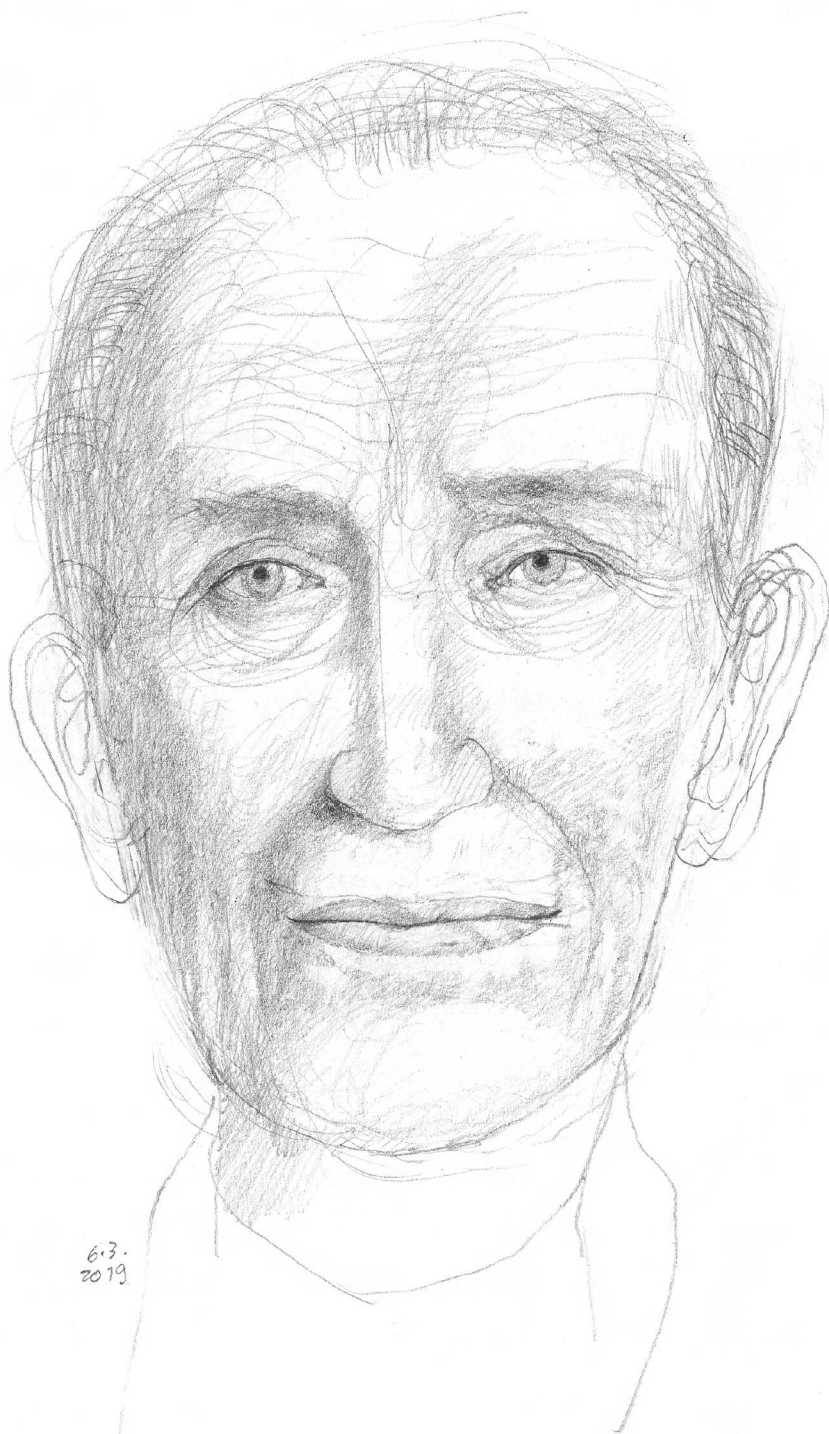
Babička se směje: „Františku, přestaň s těma kecama, vždyť víš, že v rádiu pořád říkají, že je Sovětský svaz náš vzor, že se rozorají meze a že všecko bude patřit všem!“

Děda se rozčílí: „Když všecko všem, tak nikomu nic! My jsme celý život dřeli, já z těch kamenitejch polí udělal pole úrodný, protože jsem je dobře hnojl, a voni nám je vezmou. Tak vidíš, Jiříku, my jsme si mysleli, že budeš hospodařit, a ty budeš v Praze studovat umění.“

anderlíku,
ty máš kliku

Od té doby, co jsem vzal poprvé za kliku zasklených dveří s nápisem Vyšší škola uměleckého průmyslu, se hodně věcí změnilo. Stalo se to v pondělí 3. září 1951 a mně mělo být za jedenáct dní patnáct let. Vzpomínám si, jak se mi to ráno všechno zdálo staré, mosazná klika na dveřích, schodiště, domy v ulici, Karlův most, a nejvíc Hradčany na obzoru. My jsme v té době byli mladí a babička ráda říkávala, že mladé dokáže být každé tele. Vzpomněl jsem si na pana Janotu z Rakovníka, ten mě neměl rád a ohrnoval mi límec obleku se vzorkem esterházy, který mi koupili naši před odchodem do Prahy, a řval mně do ucha: „Jsi nablblej, jak daleko vidíš! A z Pavlíkova je vidět daleko, že ju?“ – „Ju, až na severní hranice naší země.“ – „Dyť to říkám, ty fakane,“ řekl spokojeně Janota. No, jestli se na mě takhle budou povyšovat i kluci v Praze, tak to žádný med nebude. A teď v těch esterházy šatech jdu s ostatními spolužáky do učebny v prvním patře a vzpomínám si, jak jsem si v nich vykračoval minulý týden po pavlíkovské návsi a ženské stojící před konzumem volaly: „Copak to támhle jde za fešáka? Úplnej ženich!“ A paní Gebhartová si vzdychla: „Chudák maminka, aby se ho bála pustit do Prahy, aby ho tam ženský nezkazily...“

Jsem ve třetí lavici, s příchodem profesora Zdeňka Balaše vstáváme a hned si zase sedáme. Čte nás podle abecedy a každý zvedne ruku. Jsem samozřejmě první, pak Antoušek, Axman, Bareš, Cibulka, Daněk, Dvořák, Gregor, Hustoles, Junek, Kales, Kovář, Lachout, Malý, Matěják, Michal, Nosek, Okoun... Naskočí mi vzpomínka na pana doktora Okouna, který mě a maminku rentgenoval. Masarykova liga proti tuberkulóze začala kontrolovat všechny, kdo se setkali s nemocí, na kterou

6.3.
2019

OBĚTAVÝ PEDAGOG
PROFESOR ZDENĚK BALÁŠ
UŠLECHTILÝ SKROMNÝ,
CITLIVÝ MALÍŘ MILUJÍCÍ,
TICHÝ BAREVNÝ AKORD

umřel tatínek. Tichým hlasem nás žádal, abychom dýchali zhluboka, pak nedýchali. A protože jsem byl tuze zvědavý, škvírou dveří zírám na zářící zelenkavý čtverec a temná skvrna tepajícího srdce maminky se mi vrývá do paměti. V rentgenu vidím i to nejdůležitější, co je pod kůží, hluboko v těle. A hned mě napadá, jak asi tepe srdce toho našeho usmívajícího se třídního profesora nebo spolužáků Pergnera, Polívky, Přády, Šplíchala, Zálešáka.

„Je někdo, koho jsem nečetl?“ ptá se pan profesor, vstává a jde ke mně. „Jiří Anderle, Pavlíkov. Anderlíku, Anderlíku, vyrůstal jsem v Rakovníku, byl jsem tam šťasten velice, otec byl přednostou stanice.“ A udělal grimasu, která třídu rozesmála. „Studenti, jistě jste pochopili, že to byla parodie na poezii, ale to nic nemění na tom, že tu mám krajana, kterej bude tak laskav a skočí mi do lékárny pro Sedolor. Rozbolela mě hlava. Ale ještě mi, studente, řekni, která poezie se ti líbí.“ Rozpačitě odpovídám, že Svatební košile, Vodník, Polednice, že každý den jsem si četl v knize České balady, romance a legendy, kterou maminka koupila ještě za války.

„No výborně! Poezii plnou sugestivních obrazů četl student z Pavlíkova u Rakovníka! Příště si vás vyzkouším všechny. Lékárna je na protější straně ulice. A opatrně, až budeš přecházet.“

Někdo se zasmál a profesor jej zmrazil pohledem.

„A teď pár slov. Dar života je důležitější než dar talentu. Dar života dostáváme jen jednou. Velmi důležitá je cílevědomá pracovitost, kterou si musíte vypěstovat, protože jedině tak můžete překročit svůj stín. Toto úsilí v životě umělce nikdy nekončí. Budeme se učit hledat, nacházet, kreslit a uchovat krásu, které je kolem nás plno a je zadarmo. Lajdáctví trpět nebudu, neboť život je příliš krátký. Na zítřek skicák s jemně zrněným papírem, tužku HB a bílou kostku cukru. Prověřím si vás.“

Rozloučil se a odešel. Matěják řekl: „To já znám od bratrance, budeme kreslit na bílém papíře ležící cukr!“ A dodal: „Aderlíku, ty máš kliku!“

A co teď se zbytkem toho prvního školního dne?

„Pánové, je půl jedenáctý, buď můžeme jít stát frontu na tramvajenku, nebo se rozběhnout na Hrad.“

Broňa Malý řekl: „Já jako skaut dávám přednost Hradu. Návštěvou toho posvátného místa oslavíme den vstupu do studentského života.“ A tak čtyři nedospělci – Daněk z Českých Budějovic, Matěják z Jablonce, Malý z Prahy a já z Pavlíkova – procházejí kraválem Křižovnické ulice. Zastavíme se u velké sochy Karla IV. a nevěříme svým očím. „Von čůrá!“ řekne někdo. Řehtáme se. Ale zepředu je jasné, že v ruce drží pergamenový svitek Zlaté buly sicilské.

Na Karlově mostě jsme skoro sami, všechny sochy jako by pózovaly jenom nám. Ukřižování s hebrejskými písmeny bude těžké nakreslit, říkáme si, u Jana Nepomuckého se zahledíme do tiše plynoucí Vltavy – je to jako v němém filmu. Matěják při pohledu na měkkou modř oblohy, růžové střechy, zelenou kopuli mikulášského chrámu a stříbřitě šedý Hrad si povzdychne: „Samý lomený tóny, ale akord je nádhernej.“

A mně se vybavuje dioráma znázorňující boj Pražanů se Švédy na Karlově mostě, které jsem viděl v bludišti pod Petřínskou rozhlednou vloni s rakovnickou měšťankou. Byl jsem z toho obrazu tak vyvalený, že jsem se zastavil až o litinovou lucernu a učitel Mostecký mi řekl, že nesmím čumět jen nahoru, ale hlavně dolů, kam šlapu. Anderlíku, i tenkrát jsi měl kliku, že ses nepřerazil!

Na Malostranském náměstí nás zaplaví vůně celeru, petržele, mrkve, floxů i jiřin ze stánků u zdi chrámu. „Pánové, vidím dráteníka!“ volám na kluky. „Uměl jsem zadrátovat hrnec skoro stejně dobře. Naučil mě to starej dráteník, kterej na návsi zavolal Drátovat, letovat! a hned mu ženský přinesly hromadu nádobí. V Pavlíkově jsem si říkal, že bych rád byl taky dráteníkem.“ – „No to se dovídáme věci!“ říká Daněk z Budějovic.

Tak tady v té kavárně sedávali pan Ryšánek a pan Schlegl, tady na tom schodě baba miliónová a támhle si pan Vorel nakouřil pěnovku. A támhle ho našli oběšeného... To neměli kluci říkat. V tu ránu se mi před očima rozeběhl film. Můj rakovnický třídní Mostecký mě bere za rameno: „Co je to s tebou? Pozoruju, že jsi nějakej vykolejenej! Slyšel jsem, že nějaký kluci z Pavlíkova přišli na samovraha. Víš o tom něco?“

PRAŽSKÝ POŠTOVNÍ KŮŇ
MEL KRÁSNÉ OČI JAKO
PAVLÍKOVSKÝ KŮŇ ŠVARC

„To já ho tam našel,“ vyrazil jsem ze sebe. „Hráli jsme si s klukama v obecní kůlně za vsí, klouzali jsme po slámě, Franta volá seshora, že vidí provaz a klobouk, a já říkám: Já vidím boty a ruce s vohryzanejma prstama... A vyrazili jsme ven. Pan Fryč se oběsil, protože se dozvěděl, že mu JZD vezme pole, a hlavně koně. A já se z toho v noci probouzím.“

„Proč musíš bejt, hochu, u všeho? Já vím, to muselo bejt hrozný, ale tebe čeká novej život – vždyť víš, že jsem ti zařídil, abys nemusel ani do hornickýho učiliště, ani do JZD. Musíš teď hodně kreslit a malovat! A na takový věci nesmíš myslet! Slib mi to!“

Vlečeme se po Starých zámeckých schodech, z pootevřených oken jsou slyšet budovatelské písně hrané rozhlasem, voní připravované obědy. Udýchaní staneme na vyhlídce před Hradem, ta nádhera věží, stříbřité Vltavy. No tohle! Americká vlajka nad Prahou! „Ta visí na altánu v zahradě americkýho velvyslanectví,“ říká skaut Broňa Malý. To je škoda, my už si mysleli, že je to signál, aby to brzy prasklo.

No to je fór, podívejte se, nad bránou do Pražského hradu na jedné straně mlátí obr klackem chlapa po palici, na druhé straně obr bodá chlapa dýkou! No pěkně vítám! V tom případě by na prezidentské vlajce s nápisem Pravda vítězí měla být vyšita ta slavná pračka v hospodě od Josefa Lady! Ale to říkáme polohlasem, aby nás neslyšela hradní stráž.

„Ten zlatej nápis nad bránou si zapíšu do bloku,“ říká Matěják, „a budeme ho luštit.“

Jdeme dál, abychom nedostali po hlavě. Zadržujeme smích. „Tady v tom paláci pokrytým freskou z psaníček je švýcarský velvyslanectví, tamten rokokovej palác je sídlo arcibiskupa a tomu litinovému kandelábru s osmi lucernama se říká babička,“ ozřejmuje nám Broňa.

Ozve se dunění gumou utlumených kopyt a rachot okovaných kol modrého poštovního vozu. Zastaví se před švýcarským velvyslanectvím.

„Ten je ale krásnej! A jak mu říkáte?“ ptám se.

„Klidas,“ odpoví pošťák.

Hladím koně po čele a vyprávím: „Tohle léto se strhla bouře, vichřice poničila střechy, polámala stromy, i chmelnici porazila. Když jsme tu spoušť šli obhlídnout, přesně na takovém koni přijel tajemník JZD.“

Švarc se ten kůň jmenoval. Ale stalo se něco hrozného. Švarc zadní nohou šláp na silnou větev, ta se vzpříčila a ostrým koncem se mu zabodla hluboko do břicha. On tak plačtivě ržál, krev se mu rozlila z rány, my jsme ho hladili a brečeli jsme, než se mu ty krásný voči zavřely. Jako kdyby nám Švarc říkal, že v tom pokřiveném světě už dál nechce žít.“

„Ty ale máš příběhy,“ říká Broňa.

„Vždyť jsem je prožil!“ odpovídám.

Poslední pohled na vlajku s hvězdami a pruhy, na katedrálu, na Malou Stranu. Táhle do té zahrady házel pan Rybář z Nerudovy povídky své polodrahokamy a vzdychal: „Moře! – proč tu není moře!“

A návrat do intru. Cesta zpátky je jako rychle se vracející film. Už sedíme v elektrice směřující do Nuslí. Kdyby mi tenkrát někdo řekl, že za dvanáct let budu mít na Hradčanech ateliér a později i tři domečky, tak bych se mu vysmál!

No Anderlíku, to budeš zas mít kliku!

když se lidé znají,
jsou na sebe hodní

Ponořme se do vzpomínek, protože vzpomínka je druhá přítomnost.

Na co tak rádi vzpomínáme? Na to, co bylo nejkrásnější.

Vidím se na petřínské stráni, je krásné květnové slunce, někteří z mých kamarádů mají modrou košili Československého svazu mládeže a všichni držíme lopaty a hrábě a motyky a kopeme vyhlídkovou cestu pod strahovským klášterem. Nemohl jsem tušit, že v řadě oken vysoko nad námi jsou dvě, která budou jednou patřit Miladě a mně, a že za nimi ve staré kovárně budou vznikat moje grafiky a obrazy. Kolem nás kvetly hrušně a třešně a jabloně a to celé rámoval Pražský hrad se siluetou bílých věží baziliky svatého Jiří, do které jsme později, už jako studenti grafické školy, chodili kreslit krásnou románskou architekturu. Chodili jsme taky kreslit do chrámu svatého Víta. Když kolem něj bylo lešení, pan profesor Vodrážka nám řekl: „Vezměte si skicáky a vylezte na to lešení, protože nikdy v životě nebudete tak blízko svatovítských chrličů. A ty chrliče mně všechny nakreslete.“ A my jsme kreslili ty kamenné gotické draky, kteří měli v otevřených hubách zelenkavé měděné rourky, jimiž padala dešťová voda na nádvoří. A člověk nevěděl, jestli má kreslit chrliče, nebo jestli se má dívat skrz to lešení na panoráma Prahy, kde se jako stříbrná stužka leskla Vltava přepásaná mosty. Byla to sváteční chvíle, do ní rozechvívaly vzduch zvony na hlavní věži a byl to hláhol, až se v člověku všechno třásl.

Kdo by tušil tenkrát, když jsem kreslival z výšky cihlových šancí uličku Nový Svět, že mi bude souzeno, abych tam v domečku, který si zgruntu celý znova postavím, strávil se svou ženou Miládkou, spolužačkou, první láskou, děvčátkem do nepohody, velký kus života.

Když jsem se poprvé jako kluk díval na panoráma Prahy z Petřínské rozhledny a viděl ty statisíce oken, přepadla mě tíseň, protože jsem si uvědomil, že v Pavlíkově jsem vždycky věděl, kdo za kterým oknem je, a tady jsem neměl ani tušení, jací lidi za těmi okny budou, jestli dobří, nebo zlí. Na Novém Světě jsem přišel na to, že se tam žije tak jako u nás na vesnici. Že když se lidé znají, jsou na sebe hodní.

něco ztrácíme,
něco získáváme

Můj vesnický život se příchodem do Prahy změnil. Jako kdybych se ocitl ve vichřici. Něco jsem ztratil, ale mnoho, mnoho jsem získal. V září roku 1951 jsem opustil Pavlíkov, kde jsem znal jménem všechny lidi, ale i psy, i koně a krávy a věděl jsem, na které zahradě se prochází páv jako velmož. A přesídlil jsem do Prahy. Ve vzpomínkách zůstaly obrazy zprohýbaných dřevěných plotů lemujících ovocné sady. Ploty objímaly celou ves, která na podzim, ještě než jsem ji na konci září opouštěl, voněla dozrávajícím ovocem. Jablka, švestky, hrušky – stromy se prohýbaly pod tíhou ovoce... To v Praze určitě nebude, aby někde na ulici byla taková zahrada lemovaná dřevěnými plaňkami.

Ale byla tam tetička Olinka. Seděla ve vrátnici Rudofina! Tu možnost potichu si zajít na balkon a sledovat třeba dirigenta Šejnu, jak s Českou filharmonií zkouší Čajkovského Patetickou, jsem bohatě využíval.

Vždyť dlouho nebylo jasné, budu-li hudebníkem, nebo malířem. Ty výhybky na nádraží jménem Osud přehodil až můj rakovnický třídní.

Čas v Praze splašeně letěl. Nejdřív jsem bydlel v internátě v Nuslích u sovětské školy, pak ve dvou privátech. Jeden zase byl v Nuslích u paní Novákové, vdově po muži padlém ve válce, a ten druhý až na Žižkově u paní Cibulkové. „Vilma Cibulková, vdova po poštovním oficiáloví“. Tenhle štítek na dveřích mi voněl starými časy.

A pak opět v internátě, tentokrát v Dejvicích. Ale žil jsem i v Braníku – to už jsem byl u Milady. A mezitím jsem měl dva ateliéry v Nuslích. Třetí jsem našel na Hradčanech v Loretánské ulici.

A tam v polovině šedesátých let začala etapa trvajících do roku 1990. Pětadvacet let! Tam jsem si připadal jako občan krásné země ležící v srdci Evropy, a navíc žijící přímo ve středu toho srdce. Všechno bylo tak sváteční, vznešené! Měl jsem to pár kroků k románské bazilice svatého Jiří, k Daliborce, do Zlaté uličky, do Národní galerie s překrásnými Picassy, Breughely, Chagally. Když přišly těžké dny po srpnu roku 1968, všude, a na Hradčanech zvlášť, stály sovětské tanky v plné zbroji, lidé uvažovali o emigraci. Já ne. Od takových skvostů jsem nechtěl odejít.

Netrvalo dlouho a tak, jako tomu bylo v Pavlíkově, začal jsem i na Hradčanech znát jména lidí, ale i psů a koček. Až teď si uvědomuju, že to bylo jedno z nejšťastnějších období mého života, které vyvrcholilo žitím v trojdomku na Novém Světě. Sice tam skoro nesvítalo slunce, ale v našem mládí bylo slunce na rozdávání.

Zima na vsi je tichá, plná bílého kouzla. Je jiná než zima v Praze, kde jsem žil jako student výtvarného umění.

Ve velkoměstě sníh sice hluk ulic trochu ztlumí, ale brzy se ze sněhu stane špinavá břečka. Přesto si Praha pod sněhem své kouzlo uchovávala. Hlavně uličky Malé Strany, a především Hradčan. Páni profesori

nám hned v prvním ročníku v tom vánočním čase dali úkol: „Vystoupíte z električky nahoře nad Loretou a z šancí budete shlížet dolů na uličku, která se jmenuje Nový Svět, je plná stříšek starých domků. Ty přinesete nakreslené nebo udělané akvarelem, je na nule a vodovky vám nebudou mrznout.“

A tehdy jsem poprvé hleděl z výšky barokních šancí na labyrint uličky Nový Svět. Zdálo se mi, jako by byla postavená z dětské stavebnice, nebo jako když se dívám do romantických kulis loutkového divadla. Lidé, kteří se pohybovali dole po dlážděné ulici, se jevíli tak pitoreskně maličci!

Velké kouzlo měl domeček, který tuto uličku ukončoval a zatačel se do ulice Černínské, stoupající k Černínskému paláci. Byl tak malý, že se tam snad nemohla vejít ani postel, tiskl se na zeď štítu vysokého sousedního domu. Prý v něm žila žebračka, v jejíž posteli se našlo tisíc zlatých! A na hladké ploše štítu se vyjímal mohutný komín vystupující právě ze střechy tohoto trpasličího domečku. Člověk by si řekl, že ten komín je větší než celý domeček!

Tu uličku, která končila na velkém náměstí před kostelem Loretou, kde zněly loretánské zvonky, to malebné skupenství střech, které bylo uzavřeno na východě siluetou svatovítské katedrály a na jihu siluetou Lorety, jsem začal kreslit. O tom, že za dvacet let budu znát jména i osudy všech lidí, kteří v těch malebných kulisách hrají své role, jsem samozřejmě neměl ani tušení. Ani o tom, že u okna toho nejmenšího domečku s obrovským komínem budu vyrývat grafiky a malovat obrazy.

Jak k tomu vlastně došlo? Přiznávám se, že Hradčany mě přitahovaly už od prvních dnů mého pobytu v Praze. Chodíval jsem do Národní galerie na Hradčanech studovat staré mistry. Rád jsem stoupal z Malé Strany po zámeckých schodech – jak Nových, tak Starých – a to ve mně vyvolávalo dosud nepoznané chvění nad krásou města, které leželo

pode mnou. Malá Strana, Vltava, Nové a Staré Město, na obzoru Vyšehrad. Byl jsem si vědom, že kolem každé zdi toho města kráčely dějiny této země. Pohled na sgrafity zdobené omšelé omítky... Ty renesanční a barokní stavby působily jako šperky.

A když jsem shodou šťastných náhod získal jako ateliér barokní kovárnu v Loretánské ulici, můj život získal nečekaný rozměr. Vždyť jsem vlastně byl ve středu jednoho z nejkrásnějších měst světa!

hradčanská kovárna

Každý výtvarník potřebuje ateliér, kde si může rozložit barvy, štětce, grafické jehly, tiskařský lis. Mé první pražské ateliéry byly v Nuslích. V ulici Pod Lázní jsem se z okna díval do strmého záhonu, na němž paní Nývltová pečovala o petrklíče, narcisy, kopretiny a na jehož vrcholu jsem viděl boty lidí kráčejících po ulici. Druhý byl naopak pod střechou v Horní ulici. Jedna místnůstka dvakrát tři metry, v druhé, ještě menší, byl lis. Když sjel válec ze zinkové desky, ze které jsem tenkrát tisknul, otřásl to celým domem. Psal se rok 1966 a my s Miladou jsme si našetřili na zájezdech Černého divadla z diet na auto, abychom mohli jezdit do Pavlíkova za maminkou, za babičkou, za tátou, protože čím víc byl člověk v cizině, tím víc prahнул po domově. No a když už jsem měl auto, nebyl problém jezdit taky na Zbraslav, kde bydlel Jarda Vožniak.

PHDr. JIRI MAŠÍN - SVATÝ MUŽ

PO SRPNU 1968 ŘEK: ZANECHTE VŠECH NADEJÍ! LASCIATE OGNE SPERANZA
ZANECHTE VŠECH NADEJÍ! JENAPSAŇO NAD BRANOU DO PEKLA A ROZBĚČEL SE
JAK MALEJ KLUK.

Už na škole to byl vynikající výtvarník. Jednou jsem mu přivezl ukázat pár mých grafik a Jarda mi řekl: „Nech mi to tady, mně se to moc líbí, já to ukážu historikovi umění Jiřímu Mašínovi.“ A ten je ukázal svému kolegovi Miroslavu Míčkovi. A ejhle, zanedlouho se v Praze konal mezinárodní kongres výtvarných kritiků, při té příležitosti byla uspořádána výstava Aktuální tendence českého výtvarného umění a já do ní byl vřazen. Jarda byl zkrátka správný člověk ve správný čas a já se díky němu vrátil z profese divadelníka do profese výtvarníka.

Jarda sbíral všechno, co se mu líbilo, třeba hrací hodiny nebo hrací obrazy. Jednou u mě uviděl nádherný hrací stroj značky Polyphon. Objevil jsem ho v Hradci Králové, když jsme tam hráli s Černým divadlem. S Miladou jsme si večer pouštěli obrovské kulaté plechové desky s dírkami a připadali jsme si, jako bychom se ocitli v době F. L. Věka nebo pana Vorla, který si nakouřil pěnovku, tak jsme se tím odštihovali od běsnící doby.

A stalo se, co se stát muselo – Jarda se do toho Polyphonu zamiloval. Netrvalo dlouho a přišel za mnou: „Ty máš takovej ten malej špatnej ateliér v Nuslích, ale já vím vo ateliéru, člověče, to kdybys měl, tak budeš jedinej na světě. Vona je to stará kovárna na Hradčanech. Víš co? Když ti ten ateliér dohodím a ty ho dostaneš, tak za to chci ten orchestrion. Uvidíš, že ta kovárna ti změní život. To je něco tak fantastického, že až to uvidíš, tak to s tebou praští, jako se to stalo mně, člověče. Je tam výheň, dokonce i měch a starý uhlí, jak se tam kovalo, a na jižní stranu směrem k Petřínu jsou dvě vokna a z těch je vidět celá Praha. A já tě seznámím s člověkem, kterému to patří. To je stará kovářská rodina, vedle té kovárny mají byt.“

Dnes už vím, že mi Jarda Vožniak kvůli tomu orchestrionu nabídl nejkrásnější ateliér na světě. Dali jsme si sraz u Lorety, loretánské zvonky perlily a celý jarní den jako by záramovaly do rokokového rámu. Ze svatovítské věže se táhly hluboké tóny zvonů. Přišli jsme do hospody U Černého vola a tam za stolem seděl usměvavý pán, mohlo mu být tak padesát, tvář jako měsíc v úplňku, ruce zahnědlé nikotinem, pálil jednu partyzátku za druhou.

„Pane Chabus, tak jsem vám přived tady Jirku, že byste mu moh nechat tu kovárnu, aby tam maloval obrazy.“

„Tak se posadte, mládenci, prohovoříme to. Dáte si pivo?“

Přiřukli jsme si a pak jsme se šli podívat na kovárnu. Pan Chabus byl člověk při těle, měl tlapy kováře, ale dělal drobné rychlé krůčky, jak to měl naučené, když ještě byla kovárna v provozu. Takovými malými rychlými krůčky se pohyboval mezi výhní, žhavými železy, kovadlinami a svěrákem.

Vešli jsme do průjezdu v Loretánské ulici číslo 5, vpravo bylo klepadlo na koberce, popelnice, schodiště do prvního patra. Pan Chabus otevřel staré rozvrzané dveře a já ztuhnul. Bylo to tak, jak Jarda Vožniak říkal. Začouzená kulatá klenba, kovadliny, spousta kovářského nářadí, výheň, ve které ještě byla hromada popela. Za výhní kožený měch. Čpělo to tu typickou vůní čmoudy, který nestačí nasát komín.

„Taky se tu kovali koně?“ zeptal se Jarda.

„Jo, ale to už je dávno,“ řekl pan Chabus. „Vod tý doby, co se to zepředu z ulice zazdilo, sloužila tahle kovárna už jenom Pražskému hradu a okolí, třeba když potřebovali opravit na arcibiskupství nějakou petlici nebo zámek. Koně už se tady nekovají aspoň sto let.“

„No tady bude práce,“ řekla Milada, kterou jsem přivedl, aby si ten zázrak taky prohlédla. „To nám dá zabrat, než to tady uklidíme. A co s tím náradím, pane Chabus?“

Za výhní byla dřevěná mříž a za ní malá dílnička plná nářadí. To-lik druhů kleští jsem neviděl ani v pavlíkovských kovárnách. A k tomu řada ručních vrtaček, bezpočet kladiv, tři kovadliny, ponk s dvěma svěráky, police plné nářadí.

„To víte, kovářskýho řemesla je konec,“ říkal pan Chabus.

Nakonec jsme většinu nářadí odvezli do Pavlíkova, ale tam se kovárny taky už rušily, a tak si to rozebrali sousedi. Mně z toho všeho zbyl v garáži velký svěrák, z piety ho dodnes opatruju. Měch jsme naolejovali a pověsili na zděné tělo té mohutné výhně. Když jsme dílničku za výhní vyklidili, vznikl prostor pro tiskařský stroj a lis na vysušování tisků.

Během těch dvaceti pěti let, která jsem v kovárně prožil, se tu odehrálo tolik příběhů! Hlavní bylo, že jsme tu byli šťastní. Už jenom ten příchod! Buď se do ní dalo jít z Loretánského náměstí, anebo zespodu, z Malostranského náměstí, a to se oči nemohly vynadívat na mikulášský chrám, na domy s domovními znameními, o kterých tak nezapomenutelně psal Jan Neruda. Když se nás proslulý profesor dějin umění V. V. Štech zeptal, jak souvisí Joachim Barrande s českou literaturou, nevěděli jsme. „Tak si pamatujte, že matka Jana Nerudy byla u Barranda služebnou. A je tedy pravděpodobné, že Barrande je Nerudovým otcem.“ V domě U Dvou slunců, kde Neruda prožil dětství a započal literární dílo, žili čtyřicet let naši přátelé, architekti Magda a Jarmil Srpovi, kteří pro nás vykonali mnoho dobrého.

A potom cesta do schodů. Vyšlo se u hradčanské radnice, zahrnulo se doleva a už jsme mizeli v kovárně.

Ale k tomu všemu vedla dlouhá cesta, protože kovárna se nejdřív musela vygruntovat. A to jsme mohli dělat jenom v těch krátkých úsecích, když jsme zrovna nebyli na zájezdě, protože mezitím jsme s Černým divadlem hráli v Amsterdamu, v Palermu, v Aténách, v Leningradě, v Kyjevě, v Moskvě, ve Stockholmu, v Londýně, v New Yorku. Turné střídalo turné, mně přibývaly grafiky, které jsem vyrýval v divadelních šatnách a hotelových pokojích, a vždycky jsem se vracel domů rád, protože jsem věděl, že v srdci toho nádherného města přímo u Pražského hradu mám nejkrásnější ateliér na světě, ze kterého vidím stříbřitou Vltavu, Karlův most, a trošku byly vidět i Nusle, kde jsem měl dva předchozí ateliéry. Když je člověku třicet, je plný plánů a nemá vůbec ponětí, co ho čeká.

„Ty ses dokázal narodit,“ říkával mi Jarda Vožniak, který tu a tam za mnou do kovárny přišel. „Že jsem měl pravdu! Vidíš, jak se ti ta výměna Polyphonu za takovej ateliér vyplatila? Takovej ateliér není nikde na světě!“

„To, co jsi pro mě udělal, ti nikdy nezapomenu, smekám před tebou. A jak ti hraje Polyphon?“

„Ten už dávno nemám. Jeden chlápek mi za něj nabídl sbírku přileb, víš? Pětačtyřicet helem! No nevezmi to! Musíš se na ně přijet podívat.